

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

**CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ
FAKULTA**

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Charitativní a sociální práce

**Arcibiskup A. C. Stojan a jeho charitativně
sociální činnost**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Miloslav Pojsl

Olomouc 2011

Ludmila Vrbovská

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 14. dubna 2011

Ludmila Vrbovská

OBSAH

OBSAH	3
ÚVOD.....	6
1 STUDENT A KNĚZ	7
DĚTSTVÍ A DOBA STUDIÍ.....	7
2 DUCHOVNÍ PRÁCE	10
ŠTÍTY	10
PŘÍBOR.....	10
VEŘOVICE.....	11
SVÉBOHOV.....	12
DRAŽOVICE.....	13
PRVNÍ KAPLAN	14
MONSIGNOREM.....	15
SVATÝ HOSTÝN	15
VELEHRAD.....	17
SPOLKOVÁ A JINÁ ČINNOST NA VELEHRADĚ.....	18
EXERCICIE	20
KANOVNÍK OLOMOUCKÝ – PROBOŠT V KROMĚŘÍŽI	21
3 PŮSOBENÍ V POLITICE.....	25
POLITICKÁ SITUACE	25
POSLANECKÁ SNĚMOVNA	26
POSLANECKÝ KLUB.....	28
PRÁCE POSLANCE LIDU	28
VÍDEŇSTÍ ČEŠI.....	29
DALŠÍ POSLANECKÁ ČINNOST	31
SPOLUPRÁCE S NOVINÁŘI.....	33
ZÁVĚR	35
PRAMENY A LITERATURA.....	36
ANTONÍN CYRIL STOJAN.....	37

SHRNUTÍ

V bakalářské práci je zachycena celoživotní pout' a charitativní činnost Antonína Cyrila Stojana, olomouckého arcibiskupa. Práce popisuje jeho dětství prožité na moravské vesnici, vývoj jeho křesťanské duše, přístup k prvním vědomostem ve škole až po studium na bohoslovce. Je zde zachycen život, který byl naplněn empatií a sociálním cítěním k bližním a potřebným. Na každém svém působišti využíval všech dostupných prostředků k péči o jejich tělo i duši. Hodně se zasadil o upevňování křesťanské víry a vlasteneckého cítění českého lidu jak na Moravě, tak i za hranicemi země. Jeho působení na půdě zemského i říšského parlamentu jako politika i vysoké posty v rámci duchovní práce.

SUMMARY

This bachelor thesis captures lifelong pilgrimage of Antonin Cyril Stojan, the Archbishop of Olomouc. The thesis describes his childhood lived in Moravian village, the development of his Christian soul, the access to his first knowledge in school and his study for a seminarian. Life filled with empathy and social conscience to fellowman and needed is captured here. At each place of his domain he used all available resources to care for body and soul of people in need. He greatly brought about a consolidation of the Christian faith and patriotic feeling of the Czech people in Moravia, as well as outside of the country. His functioning in Regional and Imperial Parliament as a politician and senior posts in the frame of spiritual work.

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je charitativně sociální činnost arcibiskupa Stojana. Mnoho jsem o jeho životě a skutcích slyšela z vyprávění protože se narodil v nedaleké, čtyři kilometry vzdálené sousední vesnici Beňově a tamní obyvatelstvo si svého rodáka natolik váží, že mu zřídili v bývalé faře muzeum a pojmenovávají po něm různá místa a věci. Nedávno vyhrála beňovská Stojanova lípa krajskou anketu *Strom roku*.

To, co jsem slyšela z vyprávění a zvědavost mě přimělo k rozhodnutí napsat práci o jeho životě a hledat důkazy o jeho skutcích. Chci popsat jeho obětavou duchovní práci, prohlubování víry mezi lidmi a její důležitost v potřebách každého člověka, jako určité sociální jistoty od narození až k smrti. A v duchu *pomáhej bližnímu svému*. V jeho aktivitách jsou už patrné způsoby pomoci využívané v naší době, jen odborněji pojmenované a popsané.

Na podstatě křesťanství a cyrilometodějského odkazu staví do popředí národní a vlastenecké priority Slovanů, uvědomělost a sounáležitost lidí k zemi, v které se narodili a ctí ji jako svou rodinu. Vůli předávat tento odkaz dál.

Za pozornost také stojí jeho obdivuhodná píle a pracovitost v duchovní, sociální, národní i politické oblasti. Jak to všechno dokáže skloubit, všechny tyto záměry a uvést je do praxe. V politickém ovzduší se pohyboval jako ryba ve vodě a byl skvělý řečník.

Jelikož jeho pamětníci už nejsou mezi námi a chci se vyhnout zveličování, použiji dostupné písemné životopisy napsané krátce po jeho smrti lidmi, kteří ho osobně znali a s ním pracovali.

V této části bych chtěla také poděkovat za podporu a pomoc rodině, zvláště dceři Klárce, spolužačkám, přátelům a spolupracovníkům v zaměstnání.

1 STUDENT A KNĚZ

DĚTSTVÍ A DOBA STUDIÍ

Antonín Cyril Stojan se narodil 22. května roku 1851 v Beňově u Přerova jako šesté, nejmladší dítě Františka Stojana a jeho manželky Josefy, rozené Kubičkové.¹ Druhé jméno Cyril je jeho jméno birmovací.

Rodina Stojanova žila v domku na návsi uprostřed vesnice a byla známá svou spořádaností, pracovitostí a zbožností, k níž své děti vedla jejich matka svým příkladem a pravidelným vedením k modlitbě jak doma, tak i v kostele, kam všechny svoje děti vodila od útlého dětství.

Antonín byl jako nejmladší dítě velmi oblíbený nejen mezi svými sourozenci a rodiči ale i v širší rodině, a tak nejenom díky svým studijním předpokladům, ale i svému zámožnějšímu strýci Fabiánovi, který se rozhodl chlapce podpořit mohl po skončení obecné školy v Beňově pokračovat ve vzdělání. K dalšímu studiu byly potřebné znalosti německého jazyka a proto nastoupil od 1.října 1862 k piaristům² do Hauptschule ve Staré Vodě, aby se jazyku naučil v německy mluvícím kraji a kde pobýval dva roky. Během tohoto pobytu pilně studoval a ještě si přilepšoval jako zpěvák v klášterním chrámě.

V roce 1864 byl přijat na nižší gymnázium v Příboře. Příbytek a zázemí přímo rodinné mu zde poskytla rodina Buzkových³. Pan Buzek byl řezník a mladého studenta vzal pod svou střechu jelikož se již dříve znal s tatínkem Stojanovým díky vzájemným obchodním jednáním. Stojan stále horlivě studoval s vidinou stát se knězem a během svého volna ještě doučoval svoje spolužáky, včetně dětí Buzkových.

V této době se u něj díky současné politické situaci začaly probouzet také národní myšlenky a uvědomění, jímž se později také výrazně vyznačoval. Na příborském gymnáziu, i když bylo německé, působilo v té době mnoho učitelů a profesorů piaristů, kteří byli uvědomělými a nadšenými vlastenci. Aktivně se účastnil a zapojoval ve spolku *Česká beseda*, kde byly pořádány pěvecká vystoupení a hrány české divadelní hry.⁴ Tento postoj také velmi umocňovaly národní poutě na

¹ Cinek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933.

² Řádové společenství kněží a bratrů, založených v Římě sv. Josefem Kalasanským pro ušlechtilé a mimořádné úkoly. Jejím posláním je výchova a výuka dětí a mládeže, školské vzdělávací působení, celková péče o ubohé a zanedbané, výchova rodičů.

³ Cinek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933 str. 25.

⁴ ThDr. Libosvar, Zdeněk, *Arcibiskup Stojan – život a dílo*. 1.vyd., Brno 1995.

sv. Hostýně v roce 1861, na Radhošti v roce 1862 a v roce 1863 na posvátném Velehradě oslavou příchodu sv. Cyrila a Metoděje.

Po absolvování nižšího gymnázia příborského byl Stojan poslán na piaristické vyšší gymnázium veřejné do Kroměříže. I toto výstavné moravské město s arcibiskupským zámekem, jehož sněmovní sál proslul ústavodárným sněmem v roce 1848 dýchalo duchem národních buditelů, přijalo studenta Stojana s otevřenou slovanskou náručí. Jako student nezapomínal ani na svůj rodný Beňov, kde se o prázdninách obklopoval mládeží a studenty z okolí, pořádal přednášky, založil knihovnu a pamětní knihu obce. Dne 18.července 1872 maturoval s vyznamenáním, přihlásil se ihned do olomouckého kněžského semináře a v srpnu byl přijat.

Počátky studií byly ztíženy vydáním nových zákonů, podle kterých museli i bohoslovci splnit vojenskou povinnost a tak museli souběžně se studiem prvního ročníku vykonávat vojenskou službu. Nejistota, že bude moci i voják být vysvěcen na kněze přiměla Stojana k rozhodnutí, aby vykonal učitelskou zkoušku a mohl se případně věnovat poslání učitele. Tu úspěšně složil a splnil i zkoušku důstojnickou.

Bohoslovci olomouckého semináře v té době vlastenecky podporovali, iniciovali zakládání venkovských knihoven, do něhož se Stojan ihned zapojil a roku 1873 založili *Spolek pro zakládání venkovských knihoven*⁵. V této činnosti získali i podporu českobudějovických a litoměřických bohoslovců. Knihovny byly zakládány hlavně díky finančním sbírkám a příspěvkům katolických dobrodinců vlasteneckých, které bohoslovci organizovali a již v roce 1874 je do *Kroniky odboru knihovny* zapsáno prvních deset moravských obcí, kterým bohoslovci knihovny zařídili do škol a tím položili základní kameny školních knihoven na venkově. Souběžně byly zakládány i knihovny *farní*. Jedna z prvních byla založena na posvátném Velehradě, kam bohoslovci 14.února 1875 poslali zásilku 127 knih, aby k výročí úmrtí sv.Cyrila byla zřízena *Farní knihovna na posvátném Velehradě*. K zásilce byl přiložen dopis pro velehradského děkana P. J. Vykydala, který podepsalo 51 olomouckých bohoslovců. Do roku 1881 bylo založeno 263 knihoven.

Spolek Jednota Velehrad, jehož úkolem a cílem bylo napomáhat a zvelebovat velehradskou svatyni Stojan také podporoval svým členstvím a aktivním působením. Přihlásil se do něj hned po vstupu do semináře, intenzivně se podílel na vedení po celou

⁵ Dr. Cinek, František, *Dějiny Odboru pro zakládání venkovských knihoven o olomouckém semináři 1870-1899*, v Brně 1940.

dobu studií, zůstal s ní ve spojení i jako kněz a hmotně i morálně podporoval po celý život.

A. C. Stojan byl během studií aktivní a činný ve vícero směrech a přesto v indexu vykazuje při zkouškách ze oborů *bohovědných* prospěch *eminentní*⁶. Jen v prvním ročníku, kdy skládal učitelské i důstojnické zkoušky obdržel z jednoho předmětu prospěch dobrý.⁷

Na kněžské svěcení, které uděloval metropolita moravský, kardinál Fursternberg⁸ v dómu sv. Václava se Antonín Cyril Stojan dobře připravil exerciciemi.⁹ Obřad svěcení začal ráno v 9 hodin 5. července roku 1876 ve velechrámu sv. Václava v Olomouci. Z rodného Beňova přijeli na obřad rodiče, sourozenci a mnoho lidí s nimiž se po obřadech a slavnostním obědu odebral do svého rodiště. A tak novokněz P. Antonín Cyril Stojan začal naplňovat své životní heslo: „Buď můj život jedna Boží chvála...“¹⁰

9. července 1876 byla sloužena jeho primiční mše v beňovském kostele, na kterou se opět zbožně připravil dvoudenními exerciciemi a kde kratičce vykonával svou první kněžskou činnost.

⁶ Vynikající, mimořádný.

⁷ Cínek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933.

⁸ Kardinálem se stal 12. května 1879.

⁹ Exercicie, duchovní cvičení (latinsky *Exercitia spiritualia*). Jejich účelem je dojit prostřednictvím ztišení (někdy mlčení během celých exercicií) a modliteb prohloubení duchovního života jedince.

¹⁰ Vymětal, František a kolektiv, *Apoštol křesťanské lásky a jednoty církve*. Česká katolická Charita. Praha 1988.

2 DUCHOVNÍ PRÁCE

ŠTÍTY

O svém prvním působišti se A. Stojan dozvídá 15. července. Bylo mu určeno nastoupit 5.srpna 1876 jako kooperátor do Šilperka¹¹. Přivítán byl P. Rudolfem Tálským a ihned se začal seznamovat s novým působištěm. Zde kázal svou první mši v německém jazyce ale se sotva začal sžívat s novým působištěm, tak se 21.srpna dozvěděl, že má nastoupit na jiné, nové působiště, a to do Příbora, kde již jako mladičkový studoval na nižším gymnáziu u piaristů. Pokoušel se proti tomuto rozhodnutí odvolat, ale bylo to zbytečné. Přesto, že v Šilperku působil jen jeden měsíc *pamětníci dochovali jeden výrok faráře Tálského o P.Stojanovi? „Tento panáček by dovedl roztočit půl světa.“ Dobře ho tedy prohlédl.*¹² Na tomto postu ho vystřídal jeho o rok starší spolužák Jan Mlčoch.

PŘÍBOR

Po cestě do Příbora dne 7.září 1876 se jen pozastavil v Přerově, kde se pozdravil se svými blízkými z Beňova a pokračoval v cestě. Na místo dorazil v předvečer hlavní pouti a po krátkém neformálním uvedení do úřadu usedl do zpovědnice a započal své příborské kaplanské působení. Svědomitě si plnil svoje kněžské povinnosti, ale také hojně přispíval svými články do brněnského katolického časopisu Hlas a Školy Božského Srdce Páně. Rozšířil farní knihovnu, každou neděli půjčoval dětem ze širokého okolí knihy z farní i vlastní knihovny a bedlivě se staral o jejich křesťanský vývoj. Také se stal aktivním členem různých náboženských spolků, z nichž některé sám zakládal. Pracoval v Katolické jednotě, přispíval do brněnského časopisu Hlas a do časopisu Škola božského srdce Páně.¹³ Ujal se také „Bratrstva sv. Josefa z Arimatie“, jehož cílem bylo, aby byli důstojným způsobem pohřbíváni i chudobní křesťané. Jeho snaha pomáhat bližnímu ho dovedla i do spolku dobrovolných hasičů, a byl velmi aktivní. Zastával funkci pokladníka a jeho zásluhou bylo v tomto českoněmeckém spolku vloženo do stanov, že jednací řeč i velení bude české.

I při plném pracovním vyčerpání nikdy nezapomněl na sv. Hostýn a posvátný Velehrad. Na podporu Velehradu uspořádal loterii k výročí úmrtí sv. Metoděje¹⁴ a celý výtěžek byl věnován na opravu velehradského chrámu k jubilejním oslavám. Pod celý

¹¹ Štíty, moravské město asi 21km západně od Šumperka.

¹² Cínek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933.

¹³ ThDr. Libosvar, Zdeněk, *Arcibiskup Stojan – život a dílo*. 1.vyd., Brno 1995, str. 21.

¹⁴ Sv. Metoděj zemřel r. 885

tento jeho podnik se podepsalo několik velmi vážených významných osobností a oslavy vyvrcholily poutí příborských křesťanů v čele s P. Stojanem na Velehrad.

Po mnoha zkušenostech, kdy zaopatřoval zraněné dělníky z továrny, kteří úrazem přišli o živobytí se zamýšlel nad sociálními problémy lidu. Často je probíral s místním profesorem Janouškem.

V Příboře bylo v té době německé gymnázium a městské zastupitelstvo podalo návrh na přeměnu gymnázia na české. Odpovědí na tento návrh bylo úplné zrušení a tak příborským nezbývalo než založit gymnázium soukromí s obligátní německou řečí. P. Stojan si byl vědom, že do Příboru přijde spousta přespolních studentů a tak prosadil zřízení studentského konviktu pro 40 studentů. Bohužel brzy nato přišel z ministerstva telegram a škola byla zrušena. Nepovolání českého soukromého gymnázia mělo velkou odezvu v českém tisku i mezi lidmi. Sám P. Stojan, se jako člen městského výboru se panem starostou Peřinou vypravil do Brna na zemskou radu a pak do Vídně. Navštívili ministra Pražáka, hraběte Taffeho a ministra Gautsche. Ten byl ale nepřipustný návrhům příborských, a tak dosáhli jen toho, že žáci příborského gymnázia mohli být ještě v témže roce převedeni na jiná gymnázia.¹⁵ Pak přišla na příborskou faru zpráva, že P. Stojan je jmenován vykonávat post administrátora ve Veřovicích, pokoušel se proti tomuto rozhodnutí odvolat, ale nepomohlo nic. Důvod nebylo třeba hledat, bylo jasné za to může jeho horlivost kolem českého gymnázia a navíc mu to potvrdil i jeho dobrý známý profesor z olomoucké bohoslovecké fakulty. Po jednácti letech působení musel odejít.

VEŘOVICE

Obec Veřovice leží jedenáct kilometrů na jižně od Příboru a tak se Stojan nakonec ani nemusel stěhovat jak se později ukázalo. Docházel do farnosti několikrát týdně a v Příboře ještě vyučoval náboženství a pomáhal staříckému děkanovi. Stojan zde působil jen tři měsíce, a přesto zde stihl vykonat vedle svých povinností i několik obecně prospěšných činů. Okolo kostela a hřbitova byla za pomoci místních postavena nová zídka.

Po třech měsících ve Veřovicích byl ještě ponechán na výpomoc staříckému děkanovi na jeho žádost v Příboře, ale ke každému jednání, které se netýkalo duchovní správy si

¹⁵ ThDr. Libosvar, Zdeněk, *Arcibiskup Stojan – život a dílo*. 1.vyd., Brno 1995, str. 27.

musel vyžádat souhlas arcibiskupské konzistoře.¹⁶ Opět se pustil do práce a ujal se organizace krajské výstavy, která měla velkou návštěvnost a úspěch. Po jejím ukončení 11. srpna 1887 mu po večeři děkan Holeček předal dekret o jeho přeložení do vzdáleného Svébohova. Děkan nechal tuto zprávu na poslední chvíli, aby tím nevyrušil probíhající slavnostní výstavu a taky proto, že nebylo z olomoucké konzistoře žádoucí, aby proběhly nějaké protestní tábory. Stojan odjel na druhý den ráno bez osobního rozloučení a na stole nechal jen dopisy a jedenáct let vykonané práce.

Příborští jmenovali P. Antonína Cyrila Stojana v roce 1887 čestným občanem města.

SVÉBOHOV¹⁷

Horská vesnice ležící na západ od Zábřehu, odříznutá od okolního světa s chudým obyvatelstvem vedle bídy trpěla také náboženskými konflikty. Bylo zde velmi rozšířené helvetské vyznání.¹⁸ Katolíci byli v menšině a mnozí již nemohli více snášet ponižování, útlak a chtěli se odtud vystěhovat. Této situace si byl olomoucký arcibiskup vědom a snažil se působit na faráře v Jedlí, do jehož farnosti Svébohov spadal, aby více čelil útlaku katolíků. Když se situace nezlepšovala, byl do Svébohova poslán misionář P. Josef Wiesner, který zde za velmi obtížných a zdraví neprospěšných podmínek působil 25 let. P. Wiesner započal v roce 1967 ve Svébohově stavbu kostela, který v roce 1871 byl dokončen a vysvěcen. Do konce roku 1974 se expozitura P. Wiesner stěhoval i do nové fary ale Svébohov, a s ním i nedaleký Václavov stále spadali do duchovní správy Jedlí. Obyvatelé svébohovští i václavovští v čele s P. Wiesnerem žádali na olomoucké konzistoři vyfaření z Jedlí a vlastní duchovní správu, ale jednání bylo stále protahováno a nakonec jim nebylo vyhověno.

Když P. Stojan v srpnu 1987 nastoupil na cestu svého předchůdce, byla to pro něj nová výzva a začal co nejdříve jednat. Obrátil se s žádostí o samostatnost duchovní správy a opravu kostela na samotného panovníka Františka Josefa I. V dopise a posléze

¹⁶ Arcibiskupská kurie (konzistoř) je ústřední úřad arcidiecéze, který sestává z těch zařízení a osob, které pomáhají arcibiskupovi v řízení celé diecéze, zejména ve vedení pastorační činnosti, ve výkonu správy diecéze a výkonu moci soudní.

¹⁷ Staří Slované měli vlastní jméno Svéboh. První pisatel Pamětní knihy svébohovské píše podle vypravování nejstarších pamětníků, že první z uhlířů, kteří zde sídlili, měli prý jakousi zvláštní víru, jíž se lišili od celého okolí. Proto prý lidé o tomto uhlíři a jeho družích vykládali, že mají *svého Boha* a celé osadě prý potom říkali Svébohov.

¹⁸ Po Tolerančním patentu Josefa II měli čeští evangelíci povoleno přihlásit se pouze k helvetskému, nebo augsburskému vyznání. Vznikla řada sborů helvetského vyznání, v roce 1918 se však spojili s augsburskými sbory do nově vzniklé Českobratrské církve evangelické.

i osobně vylíčil panovníkovi zapáleným způsobem sobě vlastním situaci. Originální deputace¹⁹ na císaře zapůsobila a za příznivých podmínek bylo svébohovským vyhověno. Ke kostelu byla přistavěna kaple zasvěcená podle přání místních sv. Antonínu Paduánskému, v níž byla umístěna nová zpovědnice, pořízen nový hlavní oltář a výzdoba. První slavnostní mši svatou v kapli měl P. Josef Wiesner, toho času již působící v Majetíně. Katoličtí obyvatelé vesnice i okolí byli velmi potěšeni a nepřímou si v čele s vlastním farářem získali respekt a úctu ostatních obyvatelů – nekatolíků a po dlouhých letech náboženských nespokojeností v okolních vesnicích vládl relativní klid a respekt vyznavačů jiné víry.

P. Stojan byl ve Svébohově jeden rok, tři měsíce a za tu dobu ještě stihl s ministerstvem školství vyjednat, aby školní jednotřídka byla rozšířena na dvoutřídku. Školní mládeži se také věnoval jak při výuce náboženství ale často s nimi také podnikal naučné vycházky a výlety.

Při veškeré činnosti ještě stihl studovat a složit katechetskou zkoušku pro střední české i německé školy a první rigorosum²⁰ teologického doktorátu.²¹

DRAŽOVICE

Duchovní správa v Dražovicích – okres Vyškov na Moravě, kde byl P. A. Stojan rozhodnutím olomouckého kardinála Fürstenberga²² jmenován farářem, byla velmi stará. Začátkem roku 1888 bylo rozhodnuto o dlouho odkládané opravě kostela, který byl v havarijním stavu a Stojan sem přišel koncem listopadu toho roku. Tedy opět, jako předtím ve Svébohově ho čekala započatá práce na opravách kostela. Oprava to byla opravdu velká a nákladná. Byla přistavena nová věž i s věžními hodinami, střecha, pořízen nový hlavní oltář, varhany, obrazy, kazatelna, křtitelnice, sochy a pořízeny nové zvony pokřtěné jako „sv. Cyril a Metoděj“ a menší „Panna Maria a sv. Florián“. Dokončení oprav a nové svěcení kostela proběhlo s velkou slávou 25.srpna 1889 a v tisku byla událost popsána téměř jako slavnost národní.

Po ukončení stavebních a řemeslnických prací měl vedle duchovní práce opět více času a mohl více pečovat o blaho farníků.

¹⁹ Poselství.

²⁰ ústní zkouška konaná za účelem dosažení doktorátu.

²¹ Cínek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933. str.199.

²² Olomoucký arcibiskup 1853–1892 Bedřich z Fürstenberka, lankrabě. Roku 1879 byl jmenován kardinálem.

Stojanův první životopisec dr. Cinek poznamenal ve svém díle, že často vstupoval do brázd, které již před ním jiní vyorali ale on sám velmi houževnatě pracoval a podílel se na uskutečnění započaté práce. Ale nelze mu upřít, že umí nadprůměrně jednat, své záměry prosazovat mezi lidmi a převádět je ve skutečnost. Jeho víra se projevuje především činy, jeho kněžství se realizuje skutky, jeho vlastenectví netkví v krásných slovech, ale především v činech.²³ A jeho nadprůměrné schopnosti se zkušenostmi zdokonalovaly pro všeobecné dobro všech.

Už v roce 1890 zavedl v Dražovicích *hospodářskou besídku*, na jejímž programu bývaly k řešení různé hospodářské problémy. Například sbírka na povodněmi poškozené Slovácko. Zařídil a uvedl do praxe *hospodářský kurz pro odrostlou mládež*. Opatřil na jeho činnost mnoho věcných potřeb a sám na něm vyučoval týdně několik hodin po dobu šesti let. Zasloužil se o zřízení české měšťanské školy ve Vyškově, byl spoluzakladatelem *Jednoty školního družstva ve Vyškově* a později i *České dívčí měšťanské školy sester dominikánek* tamtéž. Stojan se zasloužil za to, že vzdělávací ústav pro ženskou mládež postavila první kontribučenská spořitelna ve Vyškově. Dražovská škola se také otevřela díky němu. Po jednom požáru v Dražovicích založil ve jménu myšlenky „pomáhat bližnímu v neštěstí“ hasičský spolek a sám se účastnil prvního hasičského výcviku a brzy nato posvětil první dražovickou stříkačku a hasičskou zbrojnici.

Při veškeré této práci a zaměstnanosti prohlubuje své bohovědné vzdělání na olomoucké teologické fakultě. Postupně se podrobuje čtyřem rigorózním zkouškám, obhájí svou disertační práci „O sjednocení národů slovanských s církví římsko – katolickou podle úmyslů sv. Otce Lva XIII“ v jejímž pojednání napsal také velmi důležitou větu – *Je třeba se ujímat dělnictva, být mu rádcem, zastáncem, pomocníkem*.

9. července 1896 byl slavnostně na olomouckém arcibiskupství promován doktorem teologie.

PRVNÍ KAPLAN

Jakmile byl doktor Stojan byl zvolen poslancem, dostal osobního kaplana. Prvním kaplanem byl od 25.3.1897 P. Antonín Vitula, předtím kooperátor v Lukově u Moravských Budějovic. Na žádost dr. Stojana zmocnilo *ministerstvo vyučování*

²³ Vymětal, František a kolektiv, *Apoštol křesťanské lásky a jednoty církve*, Česká katolická Charita. Praha 1988.

a kultu dne 10. června 1897 moravské místodržitelství, aby vyplácelo pomocnému knězi faráře dražovského po dobu jeho poslaneckého mandátu roční dotaci 350 zlatých z náboženského fondu.²⁴ P. Vitula byl vedle duchovní činnosti zapojen do všech aktivit a prací na farnosti svého nadřízeného.

Celkem brzy ho vystřídal druhý osobní kaplan Stojanův P. Rudolf Šindelář, který předtím kooperoval v Čučicích u Ivanovic a byl zde až do 14. září 1900. Ten na svého představeného a svůj kaplanský život v Dražovicích později vzpomíná často a rád. Považoval za velkou čest, že mohl pracovat pro člověka, který měl po celé Moravě díky své apoštolské činnosti a sociálnímu citění velmi dobrou pověst.

Třetím Stojanovým kaplanem v Dražovicích byl od 14. září 1900 P. Metoděj Soutor pocházející z Třešti u Jihlavy. Ten ve svých vzpomínkách na pětileté působení vylíčil Stojana jako pracovitého, neúnavného lidumila, který byl ochoten se podělit o poslední jídlo, aby pohostil i nasýtil. Po roce 1905 byl přeložen do Drnovic. Na jeho místo poté nastoupil P. Josef Slezák a v Dražovicích pobyl do roku 1907, kdy byl ustanoven administrátorem v Bošovicích a zanedlouho zemřel na souchotě u svého bratra katechety.

MONSIGNOREM

Roku 1904 byl dražovický farář dr. Stojan jmenován papežským komořím, neboli *monsignorem*. Udělení tohoto vysokého papežského vyznamenání mu oznámil brněnský ordinariát 31. října 1904. Vyznamenání se dostalo dr. Stojanovi za zásluhy, kterých dosáhl jako farář a zvláště jako poslanec svou neúnavnou prací a příkladným kněžským životem. Toho roku byl jmenován ordinariátním komisařem pro školu Komenského ve Vídni.

SVATÝ HOSTÝN

Na jedno z nejznámějších moravských poutních míst, svatý Hostýn, jezdíval Stojan z blízkého Beňova rád s rodiči od útlého dětství a jako mladistvý kaplan v Příboře se přímo zapálil pro jeho zvelebení. Kostel hostýnský neměl v té době samostatnou duchovní správu, patřil do Bystřice a nemohl dost dobře sloužit potřebám poutníků. Chrám býval často uzavřen a přicházející poutníci se mnohdy po své pouti ani nedostali

²⁴ Cinek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933. str.530.

dovnitř do kostela. V roce 1881 byl na Stojanův popud založen spolek *Družstvo svatohostýnské* s cílem vybudovat za pomoci sbírek na Hostýně klášter s kněžským řádem. V roce 1885 byl postaven nový řeholní dům a o dva roky později přišli na Hostýn první jezuité - superior P. Jan Nepomuk Cibulka, P. František Xaver Zimmerhackel a laický bratr Jan Houf. Podle dohody s kardinálem Fürstenbergem a jezuitským řádem však zde pobývali pouze v poutním období, nemohli mít vlastní správu chrámu a podřízení byli bystřickému faráři, kam musely být odváděny i veškeré příspěvky.

Stojan se pustil intenzivně do práce na popud svého příborského spolukaplanu ThDr. Jana Schneidera a P. Placida Mathona, jež se už sám o to pokoušel. Již několik let se okolní kněží z Moravy snažili dávat návrhy olomoucké konzistoři, ale marně. Bystřická duchovní správa nechtěla povolit, aby bylo poutní místo od ni vyfařeno. P. Antonín C. Stojan, při práci v Příboře začal psát dopisy, žádosti a provolání ke zvelebení sv. Hostýna. Toto úsilí bylo zpočátku také marné. Až v květnu 1892 bylo na přerovskou faru svoláno kněžstvo z okolí na poradě o zvelebení sv. Hostýna a zřízení Matice svatohostýnské. Bylo ujednáno, aby byla sestavena deputace, která předá olomouckému kardinálovi Fürstenbergovi archy s podpisy na podporu tohoto úmyslu.

V čele prvního výboru Matice svatohostýnské roku 1895 stanul Jan Weinlich, pozdější světící biskup olomoucký, jednatelem byl P. Antonín Cyril Stojan, pokladníkem ThDr. Jan Schneider. Tento nový spolek s pevnými stanovami, schválený olomouckým arcibiskupem ThDr. Theodorem Kohnem, ještě v prosinci 1895 odkoupil od barona Arnošta Laudona hostýnský vrchol v rozsahu pravěkého hradiště, tedy i s okolním lesem, pastvinami a hostincem (19 ha a 78 m²) za 55 000 zlatých. Později byl tento areál rozšířen koupí dalších parcel. Matice v krátké době vybuodovala z darů poutníků a příspěvím řady jednotlivců nový hostinec a novou velkou noclehárnu, upravila Vodní kapli a cesty. Postupně přibývaly nové stavební prvky (schodiště, křížová cesta, „Útulna“ – Ovčárna, poutní dům).

„Od samého začátku svého založení Matice svatohostýnská vyvíjela bohatou a velmi užitečnou činnost, což vyplývalo z jejich původních stanov, které stanovují účel své činnosti: Povznášet poctu blahoslavené Panny Marie na Svatém Hostýně i zvelebovat tamní služby Boží; křísit, obnovovat a zvelebovat památky na sv. Hostýně; zvyšovat pobožnosti v kostele i mimo kostel; zabezpečovat lépe tamní duchovní správu i rozmnožovat přísluhu kněžskou v poměru k nastalé potřebě; ale zároveň i pečovat

o potřeby poutníků tělesné, aby přístřeší i ostatní zaopatření jejich přiměřeně a slušně řízeno být mohlo, přihlížejíc při všem ku platným při tom předpisům církevním.“²⁵

V roce 1912 uspořádal dr. Stojan slavnost korunovace Matky Boží svatohostýnské. Byla to nejvelkolepější mariánská slavnost Moravy, která trvala jedenáct dní a zúčastnilo se jí přes 200.000 poutníků za přítomnosti nejvyšších duchovních činitelů Čech, Moravy, Slezska i Slovenska.

VELEHRAD

Stejně velkou zásluhu měl Stojan na duchovní obnově Velehradu a pro oživení cyrilometodějské ideje. Už jako bohoslovec A. C. Stojan se zápalem pořádal různé sbírky loterie na zvelebování posvátného Velehradu a již v roce 1869 k prvnímu výročí smrti oblíbeného Františka Sušila založili *Jednotu Velehrad* jako odnož *Maticе velehradské*. Když se blížil rok 1885, kdy bylo tisícileté výročí smrti svatého Metoděje, konala se přípravná schůze pro jubilejní oslavu v Brně. Přízeň svaté stolice ke Slovanům nabádala k uskutečnění cyrilometodějské akce, ale tehdejší ovzduší v zemi, kdy každá náboženská akce, spojená s ideou sjednocení národů slovanských byla prohlašována za *panslavismus* a podezřívána z politických záměrů.

Cílem cyrilometodějského snažení bylo založení spolku *Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje*, jehož snahou bylo pokračovat v práci, spolupracovat s Maticí velehradskou a nadále rozvíjet apoštolský odkaz věrozvěstů v duchovní jednotě na úrovni mezinárodní. Byly sepsány stanovy, které měly většinou u všech oslovených kladný ohlas. Tento celý záměr byl ryze náboženský, ale přesto ze strany politické bylo podezření z panslavismu. Stojan, v té době působící ve Svěbohově nepřestával usilovat za schválení stanov Apoštolátu, dopisoval a radil se i s jinými spolky, které prošly schválením, upravil stanovy, sestavil prozatímní výbor na podporu a opět byla vyslána *deputace* ke kardinálu Fürstenbergovi.

Dne 7. srpna 1891 olomoucký ordinariát²⁶ povolil zřízení Apoštolátu za určitých podmínek a poté i církevně schválen od kardinála Fürstenberga a brněnského biskupa. Problémy ale ještě nastaly u státního schvalování, ministerstvo vnitra žádost zamítlo a označilo zřízení Apoštolátu za protizákonné. P. A. Stojan jel osobně jednat dvakrát s doktorem Janem Schneiderem do Vídně, zaslal provolání otištěné v českých novinách

²⁵ <http://www.hostyn.cz/historie>.

²⁶ Duchovní úřad s pravomocí diecézního biskupa.

a časopisech *Hlas, Moravská orlice, Moravské noviny, Obecní noviny, Dělník, Obzor, Škola B. S. P., Zahrádky, Mariánské listy, Anděl strážný*, do olomouckého *Našince* a mnoha dalších tiskovin po celé Moravě a Slezsku. Stanovy byly vytištěny a rozeslány v desetitisícovém nákladu na všechny farní úřady v obou moravských diecézích.

Nakonec byly všechny průtahy a problémy zdohány, a spolek na podporu a sjednocení slovanských věřících, *Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje*, jehož byl Stojan jednatelem, byl roku 1892 státně schválen a příštího roku 1892 se konala na Velehradě první valná hromada.

Pod Stojanovým vedením se prohlubuje činnost Apoštolátu dovnitř, ale rozšiřuje se i ven, daleko za hranice do širších oblastí Slovanských. Snaží se navázat úzké styky s řeckokatolickou větví rusínskou. Na velehradské slavnosti zve zástupce všech Slovanů i zahraničních krajanů, zvláště česká větev na Dunaji a pronásledovaní Slováci v Uhrách. Díky tomu se na Velehradských slavnostech objevují i zástupci americké emigrace a jiných evropských i zámořských vystěhovalců ze země, jimž Stojan dává patřičně najevo svou slovansko – křesťanskou náklonnost. V zahraničí mezi početnějšími skupinami Čechů vznikají spolky a za pomoci P. Stojana získávají české kněze.

Nejednou je slyšet, že *Velehrad je slovanský Řím* a často bývají porovnávány atributy těchto dvou svatých míst.

SPOLKOVÁ A JINÁ ČINNOST NA VELEHRADĚ

Na posvátném Velehradu se téměř celoročně konalo spousta poutí, slavností a setkávání křesťanského lidu a spolků.

„Dne 22. a 23. září roku 1901 se konala velká slavnostní *selská pouť* na Velehradě *s prvním manifestačním sjezdem rolnictva československého*. Byla to mohutná manifestace, že živá víra cyrilometodějská žije v srdcích katolického lidu na Moravě, že selský katolický lid nedá se nikým a ničím odvrátit od dědictví otců, víry katolické a národnosti československé, že nedá se dědictví toho od nikoho vzít, ani zfalšovati.“²⁷ Na Velehradě se tenkrát shromáždilo 17.000 rolníků z celé Moravy, většinou oděni do slavnostních starobylých krojů.

První rolnický sjezd zahájil jménem organizátorů doktor Stojan, vyjádřil potřebu jednoty a soudržnosti katolických rolníků s vlasteneckým smýšlením na základě

²⁷ Cinek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933. str. 434

stavovském. Navrhl předsednictvo z řad rolníků a postupně se vystřídala řada řečníků, včetně zemského poslance V. Ševčíka. Po skončení rolnického sjezdu byla zahájena ustavující schůze katolického spolku československého rolnictva, schválen a zvolen spolkový výbor, a s nadšením přijato, aby se sjezd katolického rolnictva každoročně konal na Velehradě.

Pod vlivem učitelského nadšence, poslance J. M. Kadlčáka uzrála mezi mládeží myšlenka samostatného spolku pro rolnickou mládež. Ve spolupráci s předsedou spolku rolnického J. Šamalíkem a za podpory doktora Stojana se sešel přípravný výbor v Přerově a podruhé v Brně. Stanovy *Sdružení rolnické omladiny na Moravě a ve Slezsku* byly schváleny ministerstvem vnitra v červnu 1906. O rok později se sdružilo i s dělnickou venkovskou mládeží, bylo povoleno členství i děvčatům a vznikla *Omladina*. Na Velehradě tento spolek mladých lidí absolvoval své roční exercicie, řečnické kurzy, osvětové slavnosti, výroční valné hromady a další setkání.

První velehradský unionistický sjezd označil rok 1907 jako památný rok v dějinách obnovení hnutí cyrilometodějského a velehradských snah unionistických. Tímto sjezdem zahájila idea cyrilometodějská úspěšný nástup na světové fórum a nečekaně oživila zájem o sjednocení širokých oblastí Slovanstva. Moravské hnutí cyrilometodějské, vedení doktorem Stojanem se rozrostlo z těsných provinciálních hranic v mohutnou akci katolickou, aby překlenula propast mezi odloučeným pravoslavným východem a mateřskou Církví katolického západu. Posvátný Velehrad, jako kolébka víry a vzdělanosti ožívá ve svém historickém významu jako duchovní základna veliké myšlenky sjednocení Slovanstva.

Sjezd se konal 24. – 26. července. Záštitu sjezdu převzal metropolita moravský dr. F. S. Bauer. Vedle něho se dostavil na sjezd metropolita lvovský, arcibiskup bulharský, vyslanci Říma, polských diecézí, ruský bohoslovec z koleje Urbanovy z Říma a různí duchovní všech hodností a národů, Čechů, Slováků, Rusínů, Rusů, Chorvatů, Slovinců, Italů, Němců, Řeků, světští i řádoví, počtem 76 zúčastněných. Od svaté Stolice přišel telegram, v němž svatý Otec žehná a přeje tomuto podniku šťastný výsledek.

Proběhlo mnoho přednášek na různá teologické otázky a témata týkající spolupráce východních a západních církví. Sjezd podal důkaz vzájemné bratrské lásky a vizi další spolupráce. V katolických kruzích bylo konstatováno, že první sjezd se všestranně zdařil a Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje jej může pokládat za jeden

z nejzáslužnějších svých činů. K I. unionistickému sjezdu se přidružila obvyklá výroční valná hromada Apoštolátu, která měla tentokrát díky zahraničním účastníkům nevídaně slavnostní a všeslovanský ráz.

Druhý unionistický sjezd se konal roku 1909 a vykázal opravdu veliký pokrok silnou odezvou po celé Evropě a sjezdy velehradské se zařadily mezi nejvýznamnější události světových i církevních dějin. Celé toto setkání prolínala idea poznání a soudržnosti jedněch národních ideálů s druhými. A ochota společenského a národního sblížení pak přijde sama i na pole církevní. Z Říma byl také projeven zájem a pečlivě je sledovali v Petrohradě, Moskvě, Cařihradě i Sofii. Po dalších dvou letech se konal i třetí unionistický sjezd.

EXERCICIE ²⁸

Na zasedání ústředního výboru Apoštolátu v roce 1893, za přítomnosti delegátů olomoucké i brněnské diecéze přišel A. Stojan s návrhem zahájit na Velehradě laické exercicie pro *české učitele moravské*. Návrh Stojanův byl přijat, schválen a ještě na tentýž rok stanoveno datum.

Do této doby nebyly duchovní cvičení pro laiky²⁹ známé a od Stojana to byl opravdu průkopnický nápad, který byl až později velmi oceněn. Na první duchovní rozjímání na Velehradě se dostavilo 109 učitelů, vedl je P. J. Cibulka – superior na sv. Hostýně a pomocníkem, zajišťujícím zdárný průběh byl P. Stojan. Péči, ubytování i stravu dostali exercitanti zdarma na náklady spolku.

Učitelské exercicie měly netušený úspěch a jejich absolventi vyjadřovali díky za duchovní i tělesní „hody“. V dalším roce Stojan pořádá v několika turnusech duchovní cvičení i pro učitelky českých i utrakvistických škol na Moravě i Slezsku, profesory středních škol českých i německých a akademiky. Na žádost arcibiskupa je

²⁸ Exercicie, duchovní cvičení (latinsky *Exercitia spiritualia*) neboli rekolekce jsou formou duchovní formace. Jejich účelem je dojít prostřednictvím ztišení (někdy mlčení během celých exercicií), meditace a modliteb prohloubení duchovního života jedince. Nejstarší duchovní cvičení jsou známa z dob mystiky 14.–15. století, v dnešní době jsou nejvíce provozována jezuity. Svatý Ignác, zakladatel jezuitského řádu, zavedl tzv. *velké* (30denní) a *malé exercicie* (často týdenní). Pro kněze, řeholníky a řeholnice je povinnost konat tzv. malé exercicie jednou za rok. Pro konání exercicií byly zřizovány tzv. *exerciční domy*. První v Československu byl dům u sv. Apolináře v Praze, dodnes funguje například exerciční dům Stojanov na Velehradě nebo exerciční dům na Svaté Hoře). Vedoucí exercicií se označuje jako exercitátor, bývá jím zpravidla kněz, nebo biskup.

²⁹ V katolické církvi pojem označuje osobu, která nemá svěcení. V různých kontextech se někdy používá i užší vymezení, které z pojmu laik vyřazuje příslušníky řeholních společenství, nicméně soudobé kanonické právo se v současné době omezuje pouze na širší vymezení.

zde možnost i pro učitele německé národnosti a nakonec byly pořádány i pro dámy – *neučitelky* a studenty středních i odborných škol.

Tímto vědomým počinem jim A. C. Stojan vytváří dobré duchovní zázemí a nevědomě vytváří předchůdce dnešních supervizí. Laické exercicie zavedené A. Stojanem se časem vžily jako neúčinnější prostředek k vnitřní obrodě, povznesení duchovní úrovně a prohloubení náboženského života. Arcibiskup doktor Kohn uznal jejich význam natolik, že vzal náklady na duchovní cvičení pro učitele a učitelky z arcidiecéze.³⁰

Každoročně se velehradské duchovní cvičení rozšiřují, přibývá kurzů pro širší vrstvy lidu, až P. A. Stojan sestavuje plány na vybudování velkého exercičního domu velehradského a později své plány realizuje. Dům se začal na Velehradě budovat v květnu 1922, první hosty uvítal po Stojanově smrti v roce 1924 a pod názvem svého zakladatele *Stojanov* slouží dodnes.³¹

Za první světové války zde byly pořádány duchovní cvičení pro brance a tyto byly neobyčejně požehnané a prospěšné, což se zpětně ověřilo na základě korespondence došlé z fronty i zajetí.

KANOVNÍK OLMOUCKÝ – PROBOŠT V KROMĚŘÍŽI

Na malé dražovické faře působil Stojan dvacet přesto, že se mu několikrát naskytla příležitost dostat faru na lepším místě a pro jeho činnost vhodnější. Jen jednou požádal o přeložení, a to v roce 1894 na uvolněné místo v dělnické Moravské Ostravě. Velmi ho lákala práce na *černém* ostravsku, kde chtěl uplatnit své pastorační schopnosti v misionářsko – charitativní a sociální činnosti. Místo nedostal, ale přesto aspoň prosadil spolek na zřízení druhé samostatné duchovní správy v Ostravě.

Až po roce 1908, po velkém rozmachu katolické národní strany povolil na všeobecný nátlak okolí a zažádal o uvolněný nesídelní kanonikát olomoucký. Diecézní ordinarius, brněnský biskup Pavel hr. Huyn žádost doporučil: „Biskupský ordinariát tímto dosvědčuje, že monsignore Antonín Cyril Stojan, kons. Rada, doktor teologie, jako farář diecéze brněnské ve farnosti dražovské od roku 1888 vzorně působí, o duševní i tělesné blaho svých farníků se svědomitě stará, takže snad není nikoho, jenž

³⁰ Cinek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933. str. 284.

³¹ <http://www.stojanov.cz/>.

by si ho pro jeho vzácnou a milou povahu nevážil a jej nemiloval...³² „ a msgra. A. C. Stojana na místo kanovníka doporučil a 16. května byl jmenován olomouckým kanovníkem, 13. června v olomouckém dómu instalován na metropolitního kanovníka a 29. června ho jmenoval arcibiskup proboštem chrámu sv. Mořice v Kroměříži, kde ho s nadšením slavnostně přivítali začátkem srpna.

I jako probošt byl Stojan hodně zaneprázdňen svou poslaneckou i spolkovou činností, ale v Kroměříži byl také více uvolňován, jelikož jeho proboštská funkce na něho nenakládala tolik pastorační práce. Ním spravovaný chrám měl navíc k dispozici ještě čtyři vikáře vykonávající kaplanskou činnost v duchovní správě. Na druhou stranu ale vždy, pokud neměl práci ve vídeňském parlamentu, plnil si své duchovní povinnosti svědomitě a mnohdy i víc než mu úřad ukládal. Za zmínku také stojí jeho zvlášť laskavý přístup k dětem, jejich výchově k víře i spořádanému životu.

Dne 2. prosince 1909 byl jmenován probošt C. A. Stojan skutečným arcibiskupským radou a asesorem arcibiskupské konzistoře olomoucké. Po smrti kanovníka msgr. J. Droběny byl ustanoven 13. března 1910 superiorem uršulinského konventu v Přestavlkách.

Příchod první světové války v roce 1914 sice ochromil práci v parlamentu ale na druhou stranu tu byly zástupy lidí, kteří v této těžké době potřebovali duchovní útěchu, nebo přímluvu na patřičných místech. Zpráva o mobilizaci se rozšířila rychlostí blesku po celém světě a v několika dnech bylo v Kroměříži tisíce záložníků povoláných na frontu. Probošt Stojan zpovídal vojáky téměř nepřetržitě a modlil se s nimi za ochranu jejich i těch, které zanechávají doma. Využíval svých schopností a kontaktů k a intervenoval za ty, kteří měli doma hospodářství o něž by se nedokázal nikdo postarat, aby nemuseli na vojnu. Pořádal prosebné a smírné poutě na sv. Hostýn i Velehrad za všechny postižené válkou, kde padlým vojákům nechal postavit pomník. Postupem vojsk přibývalo uprchlíků, kteří byli donuceni opustit svou zemi a hledali u nás přístřeší. Pozval po celé Moravě roztroušené polské a slovinské kněze, zřídil polskou čtyřtřídní školu a poté i italskou a slovinskou. Na proboštsství přicházely s prosbou ještě větší zástupy než kdy předtím. Mezi nimi i kněží a mnoho cizinců, uprchlíků – hlavně Poláků. Zvláštní péči věnoval Stojan vyreklamování nepostradatelných živitelů rodin a hospodářů, na jejichž statcích pracovaly jen děti, ženy a starci a přitom musely armádě

³² Cinek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933. str.634

odvádět dávky v naturáliích. Prosebné pouti za živé i mrtvé oběti války byly téměř na týdenním pořádku a byly velkou pomocí pro křesťany.

KAPITULNÍM VIKÁŘEM

Dne 29. září roku 1920 odevzdal apoštolský nuncius Micara kardinálu Skrbenskému osobně list státního sekretáře kardinála Gasparriho, ve kterém se oznamovalo, že svatý otec vyhověl prosbě kardinála Skrbenského a přijal jeho rezignaci na arcibiskupský stolec olomoucký. Zprávu o tom podal kardinál 29. září metropolitní kapitule, která odpoledne zvolila kapitulním vikářem doktora C. A. Stojana. Tato zpráva byla v katolické veřejnosti přijata s povděkem a vzbudila diecézní po celé zemi radostný ohlas. Za doktorem Stojanem stojí v arcidiecézi všechno a krom toho práce na politické scéně. Jeho první cesta jako arcibiskupa opět vede na Velehrad a v nedalekých Buchlovicích pokládá základní kámen kostela. Celý život je zvyklý na funkci prostředníka a univerzálního prosebníka. Zde mu oporou jeho administrativní praktik, výborný právní odborník, který ho všemožně podporuje. Nařizuje na den 28. října je výročí prohlášení samostatné československé republiky a národní svátek.

ARCIBISKUPEM

V lednu roku 1921 rozbíhá se tiskem ústřední zpráva: Svatý Otec jmenoval kapitulního vikáře, doktora C. A. Stojana *arcibiskupem olomouckým*. Gratulace se hrnou za všech stran a přichází deputace, blahopřání vlády, poslanců i senátorů obou národností i zahraničí. Když jako nový arcibiskup převzal vedení olomoucké arcidiecéze, byla ve špatném stavu. Spousta kněží odešlo a seminář byl poloprázdný. Pracuje dále v konzistoři i ve svém kanovníckém domě a je nadále činný ve své senátorské práci v Praze. Jeho prvořadým úkolem bylo utužit pouto mezi kněžími a arcipastýřem. Arcibiskupské svěcení a nastolení se konalo 3. dubna 1921. Byla to velká, slavná událost všech Moravanů. Do moravské metropole se sjelo přes 100.000 lidí z Čech, Moravy, Slezska i zahraničí a velká část z nich se dočkala i pohoštění.

Jedním z prvních činů kněžstva po slavnostech byla akce Jednoty duchovenstva olomoucké arcidiecéze ve prospěch exercičního domu *Stojanova* a zahájení sbírky, která byla velmi úspěšná. V den biskupského svěcení byl vydaný První pastýřský list arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana, v němž poděkováním vyjadřuje svůj vděk za milost povolání kněžského stavu.

Vzápětí po nastolení dává ve známost, že uskuteční zájezd k vídeňským Čechům, kam ho srdce táhne. A každou další neděli a svátek, pokud není vázán nějakou povinností v Olomouci, vydává se na zájezdy po diecézi.

Když se arcibiskup Stojan dozvěděl, jak P. Bláha začal Na Svatém Kopečku organizovat charitu a rozesílat dotazníky do všech řeholních domů, pozval jej ihned k sobě na poradu. Výsledkem bylo zařazení charitativní činnosti jako jednu z nejdůležitějších složek církve do programu veřejného života církevního a jako jeden z nejhlavnějších bodů do programu porady kněžstva arcidiecéze olomoucké v Olomouci. Arcibiskup Stojan vymohl pak P. Bláhovi dovolenou u řádu premonstrátů a v Olomouci ustavil se brzo nato Svaz charity, jehož stanovy byly schváleny úřady 7. února 1922 a doktor Stojan byl protektorem.³³ Katecheta v Hranicích na Moravě P. Jan Stavěl založil dobročinný ústav v Zašové a arcibiskup Stojan jej také ocenil jako dům charity.

Jako arcibiskup Stojan nadále podporuje a udržuje v činnosti již dávno fungující, ním založené spolky hospodářské, rolnické, dělnické a řemeslnické založené za účelem podpory jejich právních a ekonomických nároků na trhu. Výchovných spolků mládeže, duchovních jednot k udržení víry a křesťanských hodnot a podpory vlastenectví.

Stojan byl především typem biskupa lidového. Byl prostý, milý, zbožný syn požehnané země Moravské v prostotě své ryzí mravní velikosti a zlaté dobroty. On si byl vědom, že největším nepřítelem a neštěstím diecéze je propast mezi držitelem autority a podřízeným.

³³ P. Brejcha, Leader, *Pamětní spis o katolické charitě (milosrdné lásce) v zemi moravsko - slezské*. Přerov, 1930. str.16

3 PŮSOBENÍ V POLITICE

POLITICKÁ SITUACE

Roku 1897 počala nová široká etapa činnosti Stojanovy ve veřejném životě. Farář dražovský vstupuje na politické kolbiště jako zástupce katolické národní strany. Je to v době, kdy sociálně buditelská generace kněžská a laická začíná stupňovat práci pro všestrannou emancipaci katolického lidu a usiluje čelit hlavně liberalismu a socialismu.³⁴

Katolické kruhy dlouho nemohly a nechtěly politicky tříštit národní frontu rakousko uherské monarchie, i když v Německu už katolické emancipační procesy probíhaly u nás katolíci mohli stát jen v čele snah národního buditelství. Tím se mnoho na politické scéně zameškalo a ztratilo, protože liberalismus a socialismus v té době již nabraly na síle. Situace si přímo vyžadovala burcovat pasivní katolický lid k uvědomělosti, aby se předcházelo již tak nastalé situaci, že masy těchto vrstev přecházely k socialismu oficiálně nevěřícímu, anebo tvořily mlčící a hlasovací sílu liberálních, a takzvaně pokrokových stran s programem protikřesťanským. Bylo třeba budít mlčící a pasivní katolíky k všestranné činnosti ve veřejném životě a dát jim možnost, aby na půdě sociálního rozvoje a národohospodářského pokroku uplatnili katolický názor a křesťanské zásady.³⁵ Především na církev katolickou, jako hlavní překážku rozmachu, útočily politické strany kulturní, sociální a hospodářské jménem demokracie, vědy, nového sociálního a hospodářského řádu a jímž bylo třeba čelit.

Tak se ocitla v politické činnosti sociálně buditelská generace duchovenstva, vyrostlá z kněžské družiny Sušilovské,³⁶ která až po roce 1848 začala na Moravě zachycovat a organizovat katolický lid v katolických jednotách a pracovat křesťansko – sociálně, ale byla dušena perzekucí absolutismu a nucena vynakládat svou energii na obranu ohrožených zájmů národních.³⁷

Konzervativní strana národní, která se původně zavázala hájit zájmy křesťanů od roku 1890 byla také nahlodána liberalismem. Vzniklo hnutí na ochranu katolického lidu a hned od počátku se v něm objevuje i P. Stojan a volá i další obětavé kněžské pracovníky do veřejného života a zákonodárných sborů. Odpovědí na předešlý vývoj

³⁴ Cínek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933. str.356.

³⁵ Cínek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933. str.356.

³⁶ František Sušil, 1841 – 1868/Bystřice pod Hostýnem/ český národní buditel, teolog a kněz, plodný překladatel. Významně ovlivnil celou generaci moravských kněží. Vydal překlady církevních hymnů.

³⁷ Cínek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933.

a dopad vznikla první samostatná *katolická strana národní*, již řídil předseda prozatímního výkonného výboru doktor M. Hruban, byla ustavena na schůzi v Přerově 24. července 1896 a zároveň byl vyhlášen její program vypracovaný *na základě zásad křesťanských*.

Na podzim roku 1896 byly vypsané volby do říšského sněmu moravského a slezského. v nichž neprošel, ale ač nepřipraven, získal překvapivě nečekaných 40 hlasů. V dalším roce byla říšská rada císařským patentem rozpuštěna a nařízeno vypsaní nových voleb. Doktor A. C. Stojan kandidoval za IV. volební okres: Vyškovsko, Kyjovsko, Kroměřížsko, Uh. Hradištsko a Uh. Brodsko.

Stojan byl velmi ovlivněn encyklikou „*Rerum novarum*“, kterou v roce 1891 vydal papež Lev XIII a zařadil do svého volebního programu myšlenku „aby v otázce dělnické se napříště u nás kladl největší důraz na křesťanskou spravedlnost, aby dělnému lidu se dostalo práce a za práci, která je povinností každého člověka, slušné a spravedlivé mzdy“.³⁸ Při svých řečnických vystoupeních na schůzích Katolické politické jednoty si dokázal získat přízeň posluchačů a jejich podporu, aby byl volen. Ve svém volebním programu kladl velký důraz na záchranu a povznesení stavu selského, rolnictva, živnostníků, řemeslníků, dělnictva, všech jejich práv a svobod ve jménu křesťanské lásky a národního uvědomění. Doktor Stojan byl ve volbách úspěšný a zvolen za poslance 9. března 1997 v den výročí úmrtí sv. Cyrila, kdy se konala tradiční pouť velehradská, aby zastupoval moravský lid v říšském sněmu. V den volby se účastnil velehradských oslav výročí a o svém zvolení se dozvěděl až druhý den odpoledne. Touto volbou začala dr. Stojanovi více než čtvrtstoletá kapitola práce zástupce katolického lidu a jeho heslem od počátku politické dráhy bylo: *pomáhat všem*.

Poslanecký mandát mu přirostl k srdci, protože rozšiřoval okruh jeho působnosti ve službách křesťanské lásky, umožňoval mu široký styk s trpícími a strádajícími a pomáhal mu hájit práva utiskovaných hledal řešení jejich sociální situace.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA

Nově zvolená říšská rada byla svolána na sobotu 27. března. Dr. Stojan přijel už v pátek, aby mohl být v sobotu dopoledne přítomen slavnostní mši, po které byl říšský sněm zahájen. Ten den odpoledne se pan poslanec ohlásil u vídeňského arcibiskupa, aby

³⁸ Vymětal, František a kolektiv, *Apoštol křesťanské lásky a jednoty církve*, Česká katolická Charita. Praha 1988 str.117.

si vyžádal povolení k vykonávání kněžských úkonů i ve Vídni a mohl i zde pečovat o duše svých krajanů. S písemným povolením se rovnou vypravil do kostela svaté Anny v desátém okresu, kde bydlelo nejvíc Čechů. Vyhlédl si zpovědnici, hned ji obsadil a do večera naslouchal, radil, povzbuzoval, rozřešoval, až málem zapomněl na poslanecké povinnosti. Ráno v osm hodin už ale opět seděl ve zpovědnici a měl dobrý pocit z toho, že i tady vykoná kus dobré duchovní práce³⁹.

První roky poslanecké činnosti Stojanovy probíhaly za bouřlivé politické situace. Češi a Moravané se domáhali jazykových svobod a jakmile něčeho dosáhli, němečtí poslanci jejich snahu opět zmařili a jak se ministerské kabinetů často měnily, tak každé jednání dopadlo neúspěšně. Když Moravané manifestovali veřejně za jazyková práva, nechala rakouská vláda dokonce střílet do zástupů.

Národní strana katolická měla jediného poslance a Stojan nechyběl na žádném říšském sněmu. I za nepříznivých podmínek, když za ministra Thuna zavládla mezi českými poslanci stísněnost a leckdy bylo v českých poslaneckých lavicích prázdné, což mnohdy bylo ku prospěchu opozice, byl na svém místě a snažil pomáhat lidem jak mohl. Bral pod ochranu hlavně malozemědělce, dělníky, drobné živnostníky a chudé tkalce. Snažil se i lidem postiženým živelnými pohromami všelijak pomoci k náhradě škod. I přestávky říšské rady využíval k živému styku se svými voliči i ke schůzím, na nichž těšil, povzbuzoval, informoval a zjišťoval jejich požadavky. Měl dobrou pověst i u politických odpůrců, imponoval nejen vzděláním, ale hlavně svou srdečnou povahou, kterou projevoval všem ve vídeňském parlamentu bez rozdílu politické příslušnosti.

S velkým západem se stavěl na obranu moravského lidu v jehož zájmu je obrana národních práv ohledně jazykového nařízení a snaha o zřízení univerzity na Moravě. V jeho středu zájmu bylo, aby národ český na Moravě, hlavně lid hanácky si dobře uvědomoval myšlenku cyrilometodějskou. Také na všeobecném sjezdu rolnickém ve Vídni se zasazuje, aby všem účastníkům bylo umožněno jednat v jazyce mateřském.

Po jednáních v parlamentu se vracel do své farnosti v Dražovicích, kde na něho vedle duchovní práce v místě i vedlejších Podbřežicích vždy čekala hromada prosebných dopisů. Tyto vždy poctivě přečetl a stejně tak každému odpověděl, případně pomohl. P. Stojan byl ke všemu trojnásobným jednatelem. Matice hostýnská měla jedenáct tisíc členů, Jednota velehradská pět tisíc a Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje

³⁹ Holková, Marie, *Kdyby lásky neměl*, Brno 1991.

padesát tisíc. Zaregistrovat zaplacení příspěvků šedesáti tisíc lidí podle šekových ústřížků, které zasilal pokladník, byla velká dřina, při poslancování náročná i časově a kaplan vše stíhal jen s vypětím všech sil a trpělivosti. Takže ani poštmistr si v každém Stojanově působišti nikdy nemohl stěžovat na nedostatek práce a pilně cvičil ruku v razítkování obálek.

POSLANECKÝ KLUB

Již zaběhnutý poslanecký klub mladočechů ve vídeňském parlamentu se choval natolik liberálně a nepřejícně vůči sociálnímu smýšlení křesťanů, že je odmítal mezi sebe přijmout. Dr. Stojan se hned obrátil na české poslance, kteří ustavili 1. dubna klub „křesťansko – slovanských poslanců“. Bylo jich 34 členů a jeho program byl *krásný*: „pečovat o úpravu veřejného života v ohledu náboženském, kulturním, sociálním a hospodářském na základě křesťanském, usilovat se vší rozhodností na základě práva sebeurčení o nepodmínečnou rovnoprávnost všech národů, zvláště o národní potřeby a práva všech slovanských národů na základě práva národního a křesťanské spravedlnosti, , jakož i o úplnou svobodu církve. Sdružení si vzalo za zvláštní úlohu starat se o křesťanskou reformu sociální, o kulturní a hmotné povznesení lidu, zvláště stavů výrobních“.⁴⁰ Stojan viděl v tomto sdružení kus „unie“. Kromě Poláků byly tam zastoupeny všechny slovanské národy, takže šlo o sdružení všeslovanské.

Klub se také usnesl, že bude pěstovat přátelské styky s klubem českým, polským, a katolickým německým klubem strany lidové. Dále také došlo k dohodě nejít do většiny, ve které by byli němečtí liberálové a sociální demokraté.⁴¹

PRÁCE POSLANCE LIDU

Poslanecká práce uspokojovala Stojana hlavně v tom smyslu, že mohl dát větší průchod svému altruistickému sociálnímu cítění a empaticky pomáhal lidem na téměř nejvyšší možné úrovni v zemi. Navrhoval a podporoval zakládání hospodářských spolků rolnických, řemeslnických, živnostenských, dělnických a v neposlední řadě spolků křesťanských i národnostních. Ochotně se zúčastňoval zasedání a sjezdů těchto spolků,

⁴⁰ Cinek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933. str. 376

⁴¹ ThDr. Šuránek, Antonín, *Světlo z Beňova*, Matice cyrilometodějská, 1993. str.133.

aby jim vyjádřil svou podporu, informoval o jejich významu, situaci a povzbuzoval v činnosti.

Za zmínku také stojí v prvním roce poslanecké činnosti jeho účast na táboře v Tovačově, kde se sešlo množství hanáckého lidu a spolků z okolí i vzdálenějšího kraje Hané. Stojan jim přijel vyjádřit svou podporu, zdůraznit jim moravskou příslušnost a důležitost víry v jejich životech a jednání.

Pomohl prosadit založení „Ústředního spolku tkalcovského a soukenického bratrstva“ v Brně a jeho osmnácti filiálek. Na jeho návrh bylo tkalcovství a soukenictví uznáno za řemeslnou živnost. Podal návrh na zrušení noční práce v továrnách pro přádelnický obor s odůvodněním, že v daném případě získá práci více dělníků, ubude tím nezaměstnaných a s tím spojených sociálních problémů jejich rodin.

Když byla Morava častěji po sobě zastižena živelnými pohromami, lidé z postižených obcí kolem řeky Moravy, hlavně rolníci se už nemohli vzchopit, navzájem si pomoci a zajistit obživu. Byl to opět poslanec Dr. Stojan, který na to upozorňoval v parlamentu a vymáhal pro poškozené státní pomoc. Nezapomněl ani upozornit a kladl důraz na nutnost investice pro upravení koryta řeky, aby se zabránilo dalším škodám na majetku a někdy i životech.

Doktor Stojan si při vši této práci poslanecké, nebo právě proto a duchovním povinností ve své farnosti dává přihlášku na studium práv na vídeňské univerzitě a navštěvuje přednášky.

VÍDEŇŠTÍ ČEŠI

Podle úředního sčítání lidu bylo v roce 1890 ve Vídni 90.000 Čechů, ale ve skutečnosti jich bylo, jak psaly vídeňské české noviny, snad i třikrát tolik. Většinou to byli dělníci, kteří se hlásili k sociálně demokratické straně, ale byli mezi nimi i dobří katolíci jež se účastnili křesťanského života.

Pro Čechy se již více jak dvě staletí ve Vídni konaly české bohoslužby v kostele redemptoristů.⁴² Tyto bohoslužby bývaly mnohdy v nevhodnou dobu a chrámové místnosti byly nedostačující. V okresech hustě obydlených Čechy byli čeští kněží, ale bylo jim zakazováno kázat česky, a aby se vyhnuli nepříjemnostem, netroufli si ani při

⁴² **Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele** (lat. *Congregatio Sanctissimi Redemptoris*), jejíž členové jsou nazýváni **redemptoristé**, je katolická řeholní kongregace, která si klade za poslání následovat Krista, hlásat Boží slovo chudým a žít podle evangelních rad chudoby, čistoty a poslušnosti. Kongregaci založil 9. listopadu 1732 sv. Alfons z Liguori

křtu položit otázku česky. Roku 1875 byl založen spolek „Jednota sv. Metoděje“, který si vzal za úkol starat se o české bohoslužby v čele s P. M. Křesadlem z řádu sv. Františka a jednatelem byl P. Tomáš Blaha. Také pomáhali čeští kněží, kteří právě absolvovali vyšší studium ve Vídni. Bohoslužby byly zavedeny v kostele sv. Anny a později i u Lazaristů⁴³.

Sotva přišel dr. Stojan do Vídně jako poslanec, nabídl se osobně ke stálé výpomoci a zahájil velkou misionářskou činnost, která tvoří zlatou kapitolu v jeho životním díle pomoci bližnímu. O Čechy v hlavním městě říše se Stojan zajímal už od kaplanských let a později byli zvláště na prvním místě jeho krajanské péče v rámci zřízeného Apoštolátu. Svou činnost pro české spoluobčany neprodleně po příchodu zahájil, nevynechal žádnou příležitost konat bohoslužby a nebál se zpovídat a ani kázat česky. Kdykoliv to bylo potřeba, zastával se rázně Čechů a domáhal se jejich práv. V parlamentu jako zapisovatel nevynechal žádnou schůzi, veškerý volný čas na rozdíl od svých kolegů pak věnoval českým křesťanům ve Vídni, aby podpořil jejich víru a vlastenectví. Vedle Jednoty sv. Metoděje měl pro Čechy velkou důležitost také spolek *Komenský* a *Katolicko politická jednota*, jejichž činnost také pomáhal oživit, někdy i za pomoci svých osobních i úředních styků jako poslanec. Doktor Stojan pečoval o české školy, pro které mu Jednota sv. Metoděje pomáhala vydržovat katechetu a někdy i sám náboženství vyučoval.

Velmi důležitým krokem pro katolický život vídeňských Čechů bylo založení odvětví *III. řádu svatého Františka* s širokou působností pomoci lidem obtížné životní situaci, včetně stavby útulny pro terciáře⁴⁴, domu sv. Alžběty. V útulně se mnoho dívek seznámilo s řádem a staly se také členkami. Pro služebné dívky byl založen *Spolek svaté Zity*, v němž často našly ochranu, pomoc a zastání v obtížné situaci. Jednou z velikých starostí Jednoty byla již několik let starost o dívky, které přicházely do Vídně za prací

⁴³ **Pauláni, vincentini, vincenciáni a lazaristé** (*Congregatio Missionis – Kongregace misie*) jsou různá označení pro katolickou mužskou kongregaci (misijsní společnost) založenou sv. Vincencem z Pauly roku 1625 a schválenou papežem Urbanem VIII. Roku 1623. Jejím hlavním posláním je výchova kněží, péče o staré, nemocné, sirotky a mravně pokleslé osoby. Označení lazaristé se používá hlavně ve Francii (*Lazaristes*) a Rakousku (*Lazaristen*), vincentini (*Vinzentiner*) v Německu, vincenciáni (*Vincenzians*) v anglickém jazykovém prostoru. Název *lazaristé* získali podle mateřského kláštera Saint-Lazare v Paříži.

⁴⁴ **Terciáři** - členové tzv. třetího řádu, kdy prvním řádem jsou ryze mužské řády, v nichž žijí Bohu zasvěcené osoby, druhým řádem jsou ryze ženské odnože prvních řádů a třetím řádem jsou společenství, přidružená k prvním či druhým řádům, jež čerpají ze spirituality daného řádu a jsou vedena a spravována jejich členy. Členy třetích řádů tak mohou být jak osoby žijící v celibátu či diecézní kněží, tak i (převážně) osoby žijící ve světě (laici), vč. osob žijících v manželství. Členové těchto řádů většinou nenosí žádný řeholní hábit, avšak skládají jistou obdobu řeholních slibů, jež však jsou uzpůsobeny pro život ve světě a odlišují se od řeholních slibů prvních a druhých řádů. U třetích řádů se jedná o participaci na životě prvních a druhých řádů.

ve službě, mnohdy nezkušené padly do rukou zločinců a přivodily si duševní i tělesnou újmu. Doktor Stojan zprostředkoval patronát křesťanských žen ve Vídni, které docházely na nádraží ke každému vlaku z Čech. Označené žlutobílou stuhou a odznakem, oslovovaly příchozí dívky, pomáhaly jim zorientovat se ve městě, ale hlavně je upozorňovaly na možná nebezpečí a v neposlední řadě uvědomily o útulnách pro české dívky. Tyto možnosti sociální pomoci pro duše i těla českých dívek ve Vídni, daleko od domova, bývaly také zveřejňovány v tisku.

Prostředky na podporu této činnosti bývaly získávány od různých mecenášů bohatých ale i z drobných sbírek, příspěvků a loterií pořádaných v Čechách a poutních místech Moravy, kam se i mnoho poutníků z řad vídeňských Čechů vypravilo s poděkováním.

DALŠÍ POSLANECKÁ ČINNOST

Koncem roku 1900 kandidoval doktor Stojan za katolickou národní stranu do *zemského moravského sněmu* za Jihlavsko a Telčsko. Byl zvolen za zemského poslance a brzy nato, v lednu opětovně i za říšského poslance za katolickou stranu národní společně s doktorem Mořicem Hrubanem a později i advokát, doktor Josef Koudela.

Stojan byl opětovně zvolen zapisovatelem a při své práci v parlamentu kladl vždy důraz na obhajobu českého lidu z řad dělníků, řemeslníků i rolníků. Snažil se prosadit návrh, aby do národních škol byly přijímány jen děti, které umějí vyučující jazyk, což byla převážně němčina. Aby byl zajištěn přirozený vývoj českého obyvatelstva, prosazoval zřízení české univerzity v Kroměříži, ale Němci nechtěli slevit za své nadřazenosti a povolovat české školy. Rozruch v parlamentních lavicích zavládl, když čeští poslanci podali návrh na zavedení všeobecného a rovného hlasovacího práva pro širší obyvatelstvo a v roce 1908 byl schválen. S velkou pečlivostí si Stojan všímal kulturního, národního, hospodářského a sociálního stavu obyvatelstva ve svých volebních okresech, snažil se je všemi silami povznést pomáhat z bídy, která byla na Moravě největší v odlehlých koutech Slovácka a Valašska. Když byl některý kraj postižen živelnou pohromou, nebo obec postihlo nějaké neštěstí, mnohdy sám přijel, aby se podíval, postižené utěšil, dodal jim odvalu a na patřičných místech vymohl podporu a pomoc. Na Stojana se jako na poslance stále obracelo mnoho lidí osobně o pomoc a velmi často to bylo formou listovní v dopise. Díky tomu měl Stojan nezvykle obsáhlou korespondenci, kterou vyřizoval i za pomoci svého kaplana v Dražovicích a jejíž počet ještě mnohdy navyšovaly dopisy děkonné za pomoc.

V životopise Stojanově je popsáno, jak se na něj obraceli v úzkých i vůdčí osobnosti mezi stranickými protivníky, když jim hrozil disciplinární postih, nebo byla jinak ohrožena jejich existence. Jak také jeden železniční zřízenec – socialista proti němu před volbami ostře vystupoval a po jeho zvolení otrle žádal o pomoc a přímluvu ve Vídni. A poslanec Stojan použil opět všech dostupných prostředků, aby mu pomohl k získání žádaného většího bytu.

Když věděl, že to pomůže ku prospěchu věci, tak s sebou vzal do parlamentu i celou deputaci prosebníků v krojích a tlumočil jejich požadavek nějaké podpory. Na ministerstvech a jejich úřadech se vědělo, že poslanecký mandát je pro něho především příležitost pomáhat potřebným a dělat dobré skutky.⁴⁵

„Lidový“ parlament zvolený v roce 1907 měl předčasný konec a v roce 1911 panovník říšskou radu rozpustil. Další volby byly pro Stojana opět příznivé a ve sněmovně bylo už 295 Slovanů a 258 Němců a Rumunů. Stojan začal zase na plno pracovat pro lidi, kteří byli tou dobou zrovna postiženi živelnou pohromou. Na Moravě došlo k dohodě o dělnosti zemského sněmu, následkem něhož byl zbytek zákonodárského období vyplněn záležitostmi hospodářskými.

Dne 28. června 1914 byl v Sarajevu zavražděn následník trůnu František Ferdinand a jeho choť a 28. července vypovězena Srbsku válka. Říšská rada už nebyla svolána a veškerá politická činnost stran i jednotlivců byla ochromena. Zavládl nejtěžší absolutismus opírající se o vojenský soud.

Hrůza světové války a útrapy našeho lidu, drtivě dolehly na Stojanovo srdce a ještě vystupňovaly jeho obětavost ve službách lidské bídy a lidské bolesti do krajnosti. Věděl, že poválečná doba nepřinese nic dobrého. Až po tříleté přestávce za války, byla svolána říšská rada na 30. května 1916 a mohl stavět v těžkých chvílích kulturního boje požadavky politické i sociální.

SAMOSTATNÁ REPUBLIKA

Vlastenec tak ryzího rázu jako byl doktor Stojan, prožíval historický převrat, který přinesl našemu národu tak kýženou svobodu a stání samosprávnost s mohutně rozechvělým srdcem. Když konstituuje Národní shromáždění počátkem listopadu, je doktor Stojan jmenován poslancem. První schůze svolána na den 14. listopadu 1918.

⁴⁵ Cinek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933. str. 615

Brzy podává návrhy na zřízení druhé univerzity v Brně (Masarykova) a v Olomouci. Další z jeho návrhů se týká přiznání a zvýšení přídavků a zvýšení penze kněžím.

25. dubna 1920 je zvolen za lidovou stranu senátorem a 11. ledna 1921 jmenován arcibiskupem olomouckým ale tím jeho politická činnost jako taková, nekončí. Po zavedení do úřadu opět zasedá do senátních lavic k rokování.

SPOLUPRÁCE S NOVINÁŘI

O P. Stojanovi, jeho veřejné, politické i duchovní práci bylo často psáno v různém tisku a on sám se k tisku stavěl velmi kladně, otevřeně a sám hojně přispíval různým vydavatelům. Z doby jeho působení v říšském sněmu o jeho práci hodně informoval brněnský časopis Hlas. V tomto periodiku bylo o Stojanovi popsáno opravdu mnoho stran.

„Hlas“ č. 19. z 26. VIII. 1898 píše...

„Druhý československý sjezd katolický v Praze.

III. den sjezdu 24.8. Předseda hrabě Schonborn uděluje slovo říšskému poslanci dr. Stojanovi, prvnímu řečníku slavnostnímu jenž mluví o „důležitosti tisku pro organizaci katolickou.“ Řečník byl uvítán bouřlivým potleskem. Praví, že přichází z Velehradu od hrobu sv. Metoděje, kde konají se právě exercicie sta českých katolických učitelů. (Sláva jim!) Tisk přirovnává k dravé řece, přes níž za půl hodiny má se postavit most. Cílem organizace katolické jest oživení katolického ducha. Chceme, aby víra naše byla pevná, živá, aby byla kvasem, jenž člověka zušlechťuje i celý národ. Pevnějšího základu není nad Krista. Katolíci musejí býti jedno srdce, jedna duše. Třeba nám organizace. V jednotě je život, v rozhodnutí je smrt. Sdružení provést se může násilím, náruživostí, vědou. My chceme organizovat vědou spásy. K tomuto prostředkem jest tisk, jenž jako tichý déšť všude vniká a proniká. Biskup Kettler praví, že kdyby sv. Pavel dnes žil, byl by redaktorem. Sv. Otec Lev XIII. napomíná, abychom tisku použili. Musíme se tisku zmocniti, tiskem katolické vědění šířiti, útoky odrážeti. Krčit se před nepřitelem jest zbabělost. František Palacký, jehož oslavujeme, už roku 1848 horlil proti tisku špatnému. Literatura naše po cizím poli bloudila, své peří ztratila, kvůli liberalismu. V národě rozšiřuje se nevěra, nemravnost na všech stranách. Proto třeba jest nám tisku dobrého. U inteligence zavládla nechť ke všemu co jest náboženského, do dějin našich se vnáší, co tam nikdy nebylo. Byli jsme svoji ve všem, i u vyznání víry, svědkem jest národopisná výstava. Nyní už to není, třeba apologetickou literaturou

útokům proti víře čeliti. Třeba ovšem obnovy vnitřní, ale bez tisku se také neobejdeme. Mnohému učiti se můžem od nepřátel. Protivníci naši všeho využitkují proti nám, dělejme to také tak. Většina časopisů slouží věci špatné, s přesností velikou připravují veřejní mínění. Odhodlejme se k činu a přebrodme tu řeku dravého, nepřátelského tisku. Nebudeme déle čekati, postaráme se a podporovati budeme svůj tisk, jak káže svatý otec.(Výborně.) jak to učiniti? Snadno: předpláceti, dopisovati, inserovati. Vytýká se tisku našemu, že prý je hrubý. Ano, my máme se brániti kloboukem, když do nás buší klancí. Chceme postupovat fortiter in re, suaviter in modo, rozhodně ve věci mírným způsobem. Naši novináři však ať varují se cizích slov, ať dbají ducha jazyka českého. Třeba však uznati, že namáhavá jest práce žurnalistova, ať jsou řádně placeni, ať se jim dopřeje prázdnin na zotavení a cestám, osvěží se, obzor se jim rozšíří a časopisy naše získají. Všichni ať napomáhají, staří ať dají zkušenost a peníze, mladí sílu a nadšení. Matky a ženy, buďte nápomocny. Vzpomíná sv. Cyrila a Metoděje, kteří s věrou knihu nám přinesli, prosme je, aby nás uchovali a nedali zahynouti nám i budoucím, aby Matka Boží byla naši záštitou. Řeč propletená četnými příklady a říznými vtipy, vyvolala ohromující potlesk a ovace.⁴⁶

Tento projev poslance dr. Stojana o českých žurnalistech, pronesený na sjezdu vzbudil v novinářích i širší veřejnosti živé debaty a vzrušení. S obdivem byly zaznamenány také v *Moravské Orlici* a *Národních listech*. V novinách bylo napsáno, že *čeští žurnalisté nemají nikoho ze stavu světského, kdo by se jich tak upřímně ujal, práci jejich ocenil a přál jim, aby za svou obrovskou práci dostávali slušnou odměnu.*

SMRT

Zdravotní stav arcibiskupa A. Stojana byl jeho neustálými aktivitami natolik vyčerpán, že několikrát omdlel vysílením a nemohl už ani zamaskovat únavu svého těla. Pochodeň jeho planoucí víry v srdci stále žhnula ale tělesná schránka chřadla. V květnu roku 1923 zastihla arcibiskupa mozková příhoda, která už mu nedovolila vstát z postele. Nemoc ještě několikrát záutočila a arcibiskup olomoucký A. C. Stojan 29.září 1923 podlehl.

Arcibiskup je pohřben v královské kapli velehradské baziliky tam, kde to nade vše miloval...

⁴⁶ Cinek, František, *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933. str. 512 - 513

ZÁVĚR

Touto prací jsem se pokusila zjistit, popsat a pochopit člověka, pro kterého bylo vždy na prvním místě dobro a prospěch druhých a mnohdy i za cenu vlastního pohodlí. Někdy byl popisován jako nerozumný člověk, který daruje poslední kůrku chleba, bez ohledu na svou hospodyni, zda má co jíst. Nebo podaruje peníze člověku závislém na alkoholu s tím, že jsou pro jeho hladové děti s vědomím, že je také propije. A musím přiznat, že jsem v literatuře tyto případy zaznamenala a ztotožnila se s nimi opravdu i víckrát.

Na druhou stranu mě překvapily jeho – na tehdejší dobu a navíc u kněze – průkopnické myšlenky: například zakládání rolnických spolků za účelem vzájemné pomoci. O padesát let později zaznamenáváme stejné snahy, ale za úplně opačným účelem. Spolek mládežnického rolnictva a katolíků by mohl i dnes vychovávat a připravovat mladé lidi do života. Stojanova neústupná snaha zastupovat, pomáhat každému a za každou je určitě nepřekonatelná. On sám to pravděpodobně zvládal díky tomu, že měl vystupoval na veřejnosti v několika rolích.

Snažila jsem se zachytit důležité momenty v jeho životě a nastínit tak jeho životní pouť ve třech etapách. První kapitola popisuje jeho dětství a studium, v druhé zaznamenávám duchovní působiště a naposledy aktivitu politickou.

Je potřeba opět zdůraznit, že všechno co dělal pro lidi se dá pojmenovat sociální práce a jeho sociální myšlení bylo mimořádně vyvinuté a charita se prolínala celým jeho životem.

PRAMENY A LITERATURA

1. CINEK, F. *Arcibiskup Dr. Antonín C. Stojan - život a dílo*. Olomouc, 1933
2. OLŠR, J. Josef, *Služebník Boží Antonín Cyril Stojan, olomoucký arcibiskup*, Řím : [Accademia Cristiana], 1966
3. POSPÍŠIL, Z. *Sluha boží Antonín Cyril Stojan*, Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1993
4. LIBOSVAR, Z. *Arcibiskup Stojan: život a dílo*, Brno 1995
5. HOLKOVÁ, M. *Kdyby lásky neměl: vyprávění ze života Antonína Cyrila Stojana*, Brno, Cesta : 1992
6. NĚMEC, J. A. C. Stojan a jeho dílo, Olomouc, Matice cyrilometodějská 2007
7. CINEK, F. *Dějiny Odboru pro zakládání venkovských knihoven v olomouckém semináři 1870-1899*, Brno. 1940
8. JAŠEK, A. *Msgr. Th. Dr. Ant. Cyr. Stojan probošt a poslanec*. Kroměříž 1911
9. VYMĚTAL, F. *Apoštol křesťanské lásky a jednoty církve*. Praha 1988
10. *Stanovy Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje pod ochranou blahoslavené Panny Marie, náboženského spolku pro jednotu církve*, V Olomouci : Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje, 1926
11. STOJAN, A. C. *Poutní knížička Velehradská a Sv. Hostýnská*
12. P. LEANDER, B. *Pamětní spis o katolické charitě(milosrdné lásce) v zemi moravsko-slezské*, Přerov, 1930
13. <http://www.straznice.farnost.cz/piaristé>
14. www.wikipedie.cz
15. www.hostyn.cz
16. www.vira.cz
17. <http://velehrad.maticevelehradska.cz/>
18. www.velehrad.maticevelehradska.cz

ANTONÍN CYRIL STOJAN

MÍSTO, KDE STÁVAL STOJANŮV RODNÝ DŮM

